

ЗЕЛЕНИЙ БАНКІНГ В УМОВАХ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ

GREEN BANKING IN THE CONTEXT OF DIGITALIZATION

УДК 336.502

DOI: <https://doi.org/10.32843/infrastruct60-34>**Салюк С.В.**здобувач вищої освіти,
другого (магістерського) рівня
Миколаївський національний аграрний
університет**Баришевська І.В.**к.е.н, доцент
Миколаївський національний аграрний
університет**Saliuk Svitlana**

Mykolayiv National Agrarian University

Baryshevskaya Inna

Mykolayiv National Agrarian University

У статті розглянуто екологічно відповідальну зелену банківську діяльність як напрям сталого розвитку банківського сектору в умовах діджиталізації економіки України. Розкрито зміст понять зеленого банкінгу та сталого розвитку, визначено особливості впровадження стратегій сталого розвитку в банківських установах. Зокрема, розглянуто основні зелені екологічні послуги, які впроваджуються комерційними банками України. Для визначення сильних і слабких сторін, можливостей і загроз проведено SWOT-аналіз впровадження зеленого банкінгу в банківських установах України в умовах діджиталізації. Установлено три основні складові частини стратегії зеленого банкінгу в банківських установах України. Визначено роль банківського сектору в розвитку зеленого банкінгу в умовах діджиталізації. Доведено, що зелений банкінг у цьому фінансовому світі є новим розвитком і активним способом досягнення стійкості в майбутньому.

Ключові слова: зелений банкінг, екологічний банкінг, діджиталізація, управління екологічними та кліматичними ризиками, сталій розвиток, онлайн-банкінг.

В статье рассмотрена экологически ответственная зеленая банковская дея-

тельность как направление устойчивого развития банковского сектора в условиях диджитализации экономики Украины. Раскрыто содержание понятий зеленого банкинга и устойчивого развития, определены особенности внедрения стратегий устойчивого развития в банковских учреждениях. В частности, рассмотрены основные зеленые экологические услуги, которые внедряются коммерческими банками Украины. Для определения сильных и слабых сторон, возможностей и угроз проведено SWOT-анализ внедрения зеленого банкинга в банковских учреждениях Украины в условиях диджитализации. Установлены три основные составляющие стратегии зеленого банкинга в банковских учреждениях Украины. Определена роль банковского сектора в развитии зеленого банкинга в условиях диджитализации. Доказано, что зеленый банкинг в этом финансовом мире является новым развитием и активным способом достижения устойчивости в будущем.

Ключевые слова: зеленый банкинг, экологический банкинг, диджитализация, управление экологическими и климатическими рисками, устойчивое развитие, онлайн-банкинг.

The article considers environmentally responsible green banking activity as a direction of sustainable development of the banking sector in the context of digitalization of the Ukrainian economy. The article reveals the content of the concept of green banking and sustainable development, defines the features of implementing sustainable development strategies in banking institutions. In particular, the main Green Environmental Services implemented by commercial banks in Ukraine are considered. Four stages on the way to the sustainability of financial activities of banking institutions have been identified. Four stages on the way to ensuring the sustainability of financial activities of banking institutions have been identified. The first stage is the protective phase of basic environmental risk management, when broader sustainability issues are ignored. The second is the reactive phase, where more systematic management of environmental and social risk is carried out. The third more active or offensive phase, in which strategic environmental and social risk management is carried out and even. The Ultimate banking sustainability phase, where the triple approach (people, planet and prosperity) is integrated into the bank's core business strategy and is no longer limited to risk avoidance, but is now seen as a potential part of every type of financial risk management and decision-making processes. To determine the strengths and weaknesses, opportunities and threats, a SWOT analysis of the introduction of green banking in banking institutions of Ukraine in the context of digitalization was conducted. Three main components of the green banking strategy in Ukrainian banking institutions have been identified. These include: managing environmental risks, creating a so-called Green Office, developing and promoting environmentally friendly services and products through digitalization of the economy. A detailed review of Green Environmental Services, which can be implementation for the transition to environmental friendliness in the banking sector. The role of the banking sector in the development of green banking in the context of digitalization is determined. It is proved that green banking in this financial world is a new development and an active way to achieve sustainability in the future. Banks in Ukraine are quite far behind their counterparts in the developed economy. But banks that try to clarify the green color and use green financing tools in their activities have chances.

Key words: green banking, environmental banking, digitalization, environmental and Climate Risk Management, Sustainable Development, online banking.

Постановка проблеми. У сучасній економічній системі велике значення відводиться соціальним та екологічним питанням, адже ми день у день завдаємо шкоди розвитком сучасної цивілізації, а забезпечення безпеки нашої планети є першочерговим питанням для людства. У сучасну епоху ми значною мірою залежимо від банківського сектору у нашій діяльності. В результаті цього банки України здійснюють діджиталізацію і ефективну діяльність для підтримки здорової економіки. Охорона природних ресурсів та атмосфери є головною перевагою підходу до зеленого банківського обслуговування. Це зводить прийняття рішення керівництвом банківських установ до ідеального рівня та зосереджується на електронних

транзакціях для різних банківських операцій клієнтів, таких як використання банкоматів, онлайн-банкінг, мобільний банкінг. Електронні операції не лише сприяють стабільності, але й забезпечують споживачам зручність.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Питання щодо зеленого банкінгу, або екологічного банкінгу, розглянуті в працях таких вітчизняних учених, як Л. Кучер [1], Я. Ткаченко [2], Є. Желібо [3], а також таких зарубіжних дослідників, як М. Джукен, Р. Міна, С. Біхарі. Слід зазначити, що це питання набуває досить значного поширення за кордоном, але на вітчизняному просторі досить невелика кількість публікацій присвячена зеленому банкінгу в умовах діджиталізації економіки.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження сутності зеленого банкінгу, а також основних напрямів розвитку зеленого банкінгу в умовах діджиталізації.

Виклад основного матеріалу дослідження. Останнім часом у банківському секторі широко представлені комерційні та інвестиційні банки, лізингові компанії, мікрофінансові організації та інші пов'язані з ними установи. Всі ці форми фінансових установ об'єднані тим, що вони здійснюють проміжне фінансування грошових потоків шляхом залучення коштів у індивідуальних вкладників або більш широкого кола організацій і спрямовують ці фінансові ресурси індивідуальним і корпоративним позичальникам, головним чином у формі комерційного і некомерційного кредитування. Установи, які зазвичай пропонують фінансові послуги своїм клієнтам на короткостроковій основі і стягують плату за надання своїх фінансових ресурсів, відіграють більш інтенсивну посередницьку роль для економіки порівняно з установами, які інвестують в акціонерний капітал компаній. Для депозитних фінансових установ мінімізація ризику та пошук нових способів залучення клієнтів є основними бізнес-цілями, які направляють весь потік їх операцій.

Комерційні банки є найбільш важливими фінансовими посередниками в економіці більшості країн, зокрема України, оскільки вони пов'язують заощадження і інвестиції між вкладниками й позичальниками. За останні роки комерційні банки об'єднали свої функції з функціями інших поставальників фінансових послуг, таких як інвестиційні банки, лізингові компанії та мікрофінансові установи, а також розширили свої напрями діяльності, щоби стати більш конкурентоспроможними. Нині комерційні банки займаються операціями на грошовому ринку, проєктним фінансуванням, страховим бізнесом, лізинговими операціями, іпотечним фінансуванням, торгівлею цінними паперами, фінансуванням пріоритетних секторів і консультуванням з фінансових питань. Кілька років тому основна частина банків не розглядала соціальні та екологічні проблеми, актуальні для їх діяльності, що є головним фактором їх сталого розвитку.

Банківська галузь займає унікальне становище в галузі сталого розвитку економіки завдяки посередницькій функції між вкладниками й позичальниками. Нині стійкість все частіше визнається центральним фактором зростання країн із ринковою економікою. Для банківського сектору в умовах діджиталізації це означає як необхідність підвищення соціальної і екологічної відповідальності, так і створення нових можливостей для підприємницької діяльності. Останнім часом банки почали усвідомлювати основний вплив сталого розвитку на шляху розвитку суспільства і непрямий вплив на шляху створення банківських цінностей у майбутньому.

Банки отримали значний тиск із боку різних зацікавлених сторін, включаючи акціонерів, інвесторів, ЗМІ, НКО та клієнтів, що пропонують вести бізнес відповідально й етично. В результаті цього протягом останнього десятиліття спостерігалось зростання усвідомлення фінансовими установами питань стійкості. Дослідники стверджують, що соціально безвідповідальна діяльність може негативно позначитись на цінах акцій і репутації бренду банку, все більше клієнтів нині все частіше цікавляться позицією соціальної відповідальності банку. Фактично соціально відповідальні інвестори колективно висловлювали стурбованість щодо того, що останніми роками корпорації повинні брати до уваги сучасні глобальні проблеми, такі як корпоративна відповідальність за зміну клімату.

В Україні банки, особливо комерційні банки, відіграють важливу роль у загальному економічному розвитку країни. У поточній реалізації комерційні банки невпинно намагаються розвивати інноваційні фінансові продукти й надавати кращі послуги своїм клієнтам для забезпечення більш високої прибутковості. Комерційним банкам необхідно виходити на стійкий рівень одержуваного прибутку, щоб задовольнити своїх акціонерів. Банки вже знайомі з деякими проєктами з підвищення стійкості і мінімізації витрат, такими як «Зелений банкінг», рейтинги екологічного ризику в процесі оцінювання кредиту, диверсифіковані депозитні і кредитні бази для банків, технологічний розвиток у банківській діяльності, мобільний банківський сервіс, агентський банкінг. Банки також можуть поліпшити свої внутрішні стратегії економії коштів, що може сприяти стійкості. Банки можуть створювати внутрішні керівні принципи й системи управління для запобігання втратам у зв'язку з проблемами стійкості фінансування. Коли інвестори, споживачі і підприємства хочуть інвестувати в стійкі сектори економіки, банки розробляють продукти, що відповідають їх вимогам. У цьому контексті розвиток системи банківського управління, заснований на стійких принципах, являє собою одну з ідей сталого розвитку банківського сектору в Україні загалом.

Стійкість – це забезпечення довгострокового успіху бізнесу, що сприяє економічному та соціальному розвитку, здоровому довкіллю й стабільному суспільству. Визначення стійкості, що використовується у статті стосовно фінансових інститутів, включає такі чотири аспекти продуктивності бізнесу:

– фінансова стійкість банківської установи і його компаній-клієнтів, щоб вони могли продовжувати вносити довгостроковий вклад у розвиток економіки;

– економічна стійкість проєктів і компаній, що фінансуються банківською установою, за рахунок їхнього внеску в економіку України;

– екологічна стійкість через зберігання природних ресурсів;

– соціальна стійкість на основі підвищення рівня життя, турботи про благоустрій і поваги основних прав людини.

Існує три узагальнені компоненти стійкості. Їх іноді називають «люди, планета і процвітання» або соціальними, екологічними та економічними вимірами. Необхідність того, щоби підприємства займалися всіма цими трьома аспектами, відображена в концепції «потрійної підсумкової лінії». Стійка банківська діяльність полягає в задоволенні фінансових потреб у теперішньому часі без шкоди для задоволення потреб майбутніх поколінь. Йдеться не тільки про охорону навколишнього середовища та біорізноманіття для майбутніх поколінь, але й про гарантування прав людини й гідного життя, вільного від потреби і злиднів, для всіх людей, що живуть сьогодні.

Стале фінансування визначається як надання фінансового капіталу і продуктів управління ризиками проектам і підприємствам, які сприяють економічному процвітання, охороні навколишнього середовища і соціальної справедливості або не завдають ним шкоди. Стійкий банківський сегмент може бути визначений як рішення банків надавати продукти й послуги тільки для клієнтів, які враховують екологічні та соціальні наслідки їх діяльності [2]. Проаналізувавши і змодельювавши різні підходи до забезпечення стійкості, прийняті банками у всьому світі, можемо виділити чотири етапи визнання проблем стійкості і реагування на них. Банки можуть бути класифіковані залежно від їх поінформованості, і більшість проходить через такі чотири стадії на шляху до стійкості фінансової діяльності (рис. 1):

– захисна фаза базового управління екологічними ризиками, коли більш широкі питання стійкості ігноруються;

– захисна або реактивна фаза, на якій здійснюється більш систематичне управління екологічним і соціальним ризиком;

– більш активна або наступальна фаза, на якій здійснюється стратегічне управління екологічними та соціальними ризиками й навіть з обмеженою екологічною і соціальною доданою вартістю;

– кінцева банківська фаза стійкості, де потрійний підхід («люди, планета і процвітання») інтегрований в основну бізнес-стратегію банку і більше не обмежується униканням ризику, але тепер розглядається як потенційна частина кожного типу управління фінансовими ризиками й процесами прийняття рішень; питання, пов'язані зі стійкістю, визнаються рушійними силами для розроблення нових продуктів і послуг, отже, організація стає рушійною силою екологічної цінності.

Рис. 1. Типологія банківської справи та сталого розвитку

Джерело: побудовано авторами на основі джерела [4]

В економічній системі фінансовий сектор інвестує капітал в інші сектори економіки, такі як виробництво, логістика, сфера послуг, які будуть надавати непрямий вплив на навколишнє середовище шляхом виробництва відходів (якщо тільки рециркуляція не завдає згубного впливу навколишньому середовищу), соціально-економічний розвиток (шляхом ефективного використання ресурсів, що інакше несприятливо для економіки). Тим часом ресурси/енергія, споживані фінансовими підприємствами, матимуть прямий вплив на навколишнє середовище, яке може бути зведене до мінімуму за рахунок скорочення споживання енергії, збереження води, закупки екологічно чистих ресурсів тощо. Порівняно непрямі наслідки для фінансового сектору набагато значні, ніж прямі, з точки зору забезпечення стійкості, тому легко зрозуміти серйозну роль фінансового сектору у стійкому розвитку економіки.

Якщо придивитися ближче до фінансового сектору, особливо комерційним банкам, значення може бути більш явним. Наприклад, як тільки комерційні банки надають кредит на проєкт, який забруднює довкілля, вони можуть піддатися екологічному ризику, отже, втрачають гроші через усе більш строгі екологічні норми. Навпаки, якщо би банки могли посилити управління екологічними ризиками, це допомогло би поліпшити їх екологічні показники й забезпечити прибуток. Цікаво, що на більш високому рівні рушійними силами є ринкові можливості екологічно чистого виробництва та використання відновлюваних джерел енергії, конкурентних переваг нових продуктів тощо, що закликає банки здійснювати стратегію зеленого фінансування з корпоративною соціальною відповідальністю (КСВ), яка дасть змогу досягти безпрограшних позицій для банків,

принносячи користь навколишньому середовищу і суспільству.

В цьому аспекті корпоративна соціальна відповідальність (КСВ) компаній, безумовно, є однією зі сполучних ланок між місією і стратегією. КСВ має стати одним із важливих елементів того, що називається «зріла організація», тобто технологічно, організаційно та управлінською готовою компанією, щоб вирішувати завдання будь-якого масштабу й складності.

Зелений банкінг – це не тільки корпоративна соціальна відповідальність (КСВ), але й у більш широкому сенсі корпоративна екологічна відповідальність (КЕВ), у якій пояснюється, що основною метою зеленого банкінгу є збереження світу придатним для життя без будь-якого значного збитку. Зелений банкінг просувається як екологічно чиста банківська практика, поєднуючи свої операційні удосконалення та технологічні ноу-хау в банківських операціях. Це допомагає не тільки зменшити внутрішній вуглецевий слід, але й скоротити зовнішні викиди вуглецю.

Зелені банки в Україні перебувають у режимі запуску. Вони повинні розширити використання екологічної інформації у своїх господарських операціях, кредитному продовженні та прийнятті інвестиційних рішень. Це означає заохочення діяльності, яку поважає суспільство. Це відбувається по-різному, наприклад, шляхом інтеграції змін у процесах, технологіях та споживчих перевагах у банківській галузі. Це виникає різними способами, наприклад, шляхом використання онлайн-банкінгу замість банківського обслуговування у відділенні; наявності місцевого банку замість кількох банків-філій. Вона робить більші кроки, щоб допомогти місцевим зеленим ініціативам у місті. Іноземні банки більш серйозно практикують зелений банкінг. У цьому виді банківської діяльності практики українських банків все ще роблять невеликі кроки. До ініціативи «зеленого банкінгу» приєдналась низка українських комерційних банків, зокрема «Укргазбанк», «ПриватБанк», «УкрСиббанк».

Вітчизняна практика свідчить про наявність таких трьох основних складових частин стратегії зеленого банкінгу.

1) Управління екологічними ризиками, адже банки повинні розробити адекватні методи для визначення ризиків, пов'язаних із фінансуванням підприємств, які можуть вплинути на екологію та суспільство.

2) Створення так званого зеленого офісу за рахунок впровадження методів охорони навколишнього середовища та заощаджень під час щоденної роботи в банку. Банки прагнуть скоротити викиди вуглекислого газу, що зменшує вплив їх роботи на навколишнє середовище. Це належить як до простих організаційних заходів

(наприклад, перехід до електронного документообігу, економії електроенергії та води), так і до складних дій (наприклад, під час будівництва енергоефективних офісних приміщень та інших нововведень).

3) Розроблення та просування екологічно безпечних послуг та продуктів за допомогою діджиталізації економіки, які можуть зробити значний крок для переходу до екологічності в банківській сфері.

Серед основних зелених (екологічних) послуг, які впроваджуються комерційними банками України можна виділити такі.

1) Інтернет-ощадний рахунок. Зелений банкінг пропонує клієнтам відкрити свої ощадні рахунки через онлайн-платформу. Клієнт може внести свої заощадження онлайн і здійснювати платежі через свої рахунки. Клієнти можуть оплачувати рахунки та отримувати банківські виписки в електронному вигляді. Усі ці заходи різко скоротять кількість паперу.

2) Практика прямої видачі коштів. Власники підприємств та організацій запропонують працівникам можливість приймати їх заробітну плату в електронному вигляді. Це прискорить доступність готівки та врятує від звернення до банку, а також збереже папір, купу документів, зекономить час тощо.

3) Онлайн-оплата рахунків. Онлайн-оплата рахунків – це безпечний електронний сервіс, який дає змогу клієнтам оплачувати рахунки, не виходячи з дома чи офісу. Рахунки за мобільні телефони, Інтернет, електроенергію та інші комунальні послуги, картки та погашення кредитів можна оплатити онлайн. Більшість клієнтів онлайн-платежів відкинула свої чекові книжки і повністю звернулася до цифрових покупок. Тепер можна безпечно зберігати всі записи та документи.

4) Дебетова та кредитна картка. Кілька банків об'єдналися з екологічними організаціями, а саме комерційний банк «Укргазбанк» разом із Міжнародною фінансовою корпорацією (IFC) розробив зелені дебетові та кредитні картки за винагороду. Залучені кошти у відсотках від вашого онлайн-банкінгу зроблять благодійні пожертви на підтримку кліматичної ситуації.

5) Електронний банкінг. Електронний банкінг – це послуга, за якої більшість банківських послуг клієнти можуть виконати, не відвідуючи банк особисто. Для цього клієнти повинні мати електронний банкінг, що посвідчує особу, та PIN-код, наданий банком, де обліковий запис ведеться окремим клієнтом.

6) Мобільний банкінг. Система мобільного банкінгу – це послуга, яку надає банк. За допомогою мобільного банкінгу можна перевірити суму балансу, перерахувати кошти та оплатити рахунки. Надання фінансових операцій через мобільні пристрої – це новий канал поширення своїх послуг фінансовими установами.

Таблиця 1

SWOT-аналіз впровадження зеленого банкінгу в Україні в умовах діджиталізації

Показник	Особливості
Сильні сторони	Банк який підтримує зелений банкінг, має позитивний вплив на добробут, щастя та гарне житло для людства й майбутніх поколінь. Зелена банківська діяльність є драйвером усіх процесів у діяльності банків. Як правило, ЗБ усуває якомога більше паперової тяганини, впроваджуючи нові та передові технології, онлайн/електронні обробки та зберігання даних, надання зелених житлових позик та зелені карти. Фінансуючи програми сонячної та вітрової енергії, банк зменшує викиди вуглецю в навколишнє середовище. Зелений банкінг економить час банків і клієнтів впроваджуючи онлайн-послуги.
Слабкі сторони	Доцільність впровадження зелених технологій недостатньо доведена. Не всі банки приходять однаково до практики зеленого банкінгу. Існують певні географічні бар'єри для впровадження зелених банківських практик. Помічається відсутність знань серед співробітників.
Можливості	Довіра до підприємств підвищується, якщо підприємства намагаються стати зеленими. Зниження витрат, що дає змогу банкам бути більш успішними. Лояльність споживачів, які віддають перевагу зеленому банкінгу. Майбутні співробітники вважають за краще працювати в таких зелених організаціях. Вони будуть активнішими і дуже продуктивними для своєї організації.
Виклики	Оскільки зеленому банку потрібні талановиті професійні працівники, для надання необхідних послуг можуть бути високі операційні витрати. Це нова концепція, і клієнтам знадобиться час, щоб її прийняти. Для зеленого банкінгу потрібні поновлювані та переробні технології, які коштують дорого. Оскільки банкам потрібно більше досвіду роботи з кваліфікованими кредитними спеціалістами, їхні ділові операції зазвичай обмежуються тими, хто здійснює операції. Початковий процес зародження у багатьох банківських установах вважається головною проблемою зеленого банкінгу.

Джерело: побудовано авторами

7) Інші зелені фінансові послуги, такі як зелене кредитування, зелені облігації.

8) Зелені кредити. Зелені позики означають видачу позик підприємству або організації, які вважаються екологічно чистими та спрямовані на підвищення екологічної стійкості.

9) Зелені іпотечні кредити. Як впливає з назви, зелена іпотека – це екологічно чистий вид житлового кредиту. Іпотека – це особливий вид кредитів, які призначені для того, щоб зробити будинок більш енергоефективним і водночас заощадити гроші. Також відомий як енергоефективна іпотека.

10) Органічні кредитні картки. Кредитні картки стають зеленими, будь то у вигляді екологічних призивів або заохочень безпаперового банкінгу з використанням матеріалів, що розкладаються.

11) Зелений ощадний рахунок. Це регульований ощадний рахунок на необмежену тривалість, доступний кожному. За допомогою цього ощадного рахунку банки здійснюють внески на основі вкладень споживачів.

Для визначення сильних і слабких сторін, можливостей і загроз нами проведено SWOT-аналіз

впровадження зеленого банкінгу в Україні в умовах діджиталізації (табл. 1).

Висновки з проведеного дослідження.

Зелений банкінг у цьому фінансовому світі є новим розвитком і активним способом досягнення стійкості в майбутньому, але банки в Україні досить сильно відстають від своїх колег із розвинутої економіки. Однак у банків, які намагаються прояснити зелений колір і використовують інструменти зеленого фінансування у своїй діяльності, є шанси.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Кучер Л. Зелений банкінг у системі екологічного менеджменту й ефективного фінансування еко-проектів. *Вісник ХНАУ. Серія «Економічні науки» : збірник наукових праць Харківського національного аграрного університету ім. В. Докучаєва.* № 2. Харків : ХНАУ, 2020. С. 309–324.
2. Ткаченко Я. Розвиток зеленого банкінгу в Україні. *Вісник АПСВТ.* 2017. № 2. С. 90–92.
3. Желібо Є., Сагайдак І., Дума Н. «Зелений банкінг» у розвитку відновлювальної енергетики та енергозбереженні. *Матеріали IV Всеукраїнської науково-*

практичної інтернет-конференції. Ірпінь, 2018. Ч. 1. С. 50–53.

4. Bouma J.J., Jeucken M., Kilkers L. Sustainable banking: The greening of finance. Sheffield : Greenleaf Publishing, 2001. 101 p.

REFERENCES:

1. Kucher L. (2020) Zelenyj bankingh u systemi ekologhichnogho menedzhmentu j efektyvnogho finansuvannja ekoproektiv [Green banking in the system of Environmental Management and effective financing of eco-projects]. *Visnyk KNAU*, no. 2, pp. 309–324. (in Ukrainian)

2. Tkachenko J. (2017) Rozvytok zelenogho bankinghu v Ukraini. [Development of green banking in Ukraine]. *Visnyk APSVT*, no. 2, pp. 90–92. Available at: <https://www.researchgate.net/publication/321137301>.

3. Zhelibo J., Saghajdak I., Duma N. (2018) “Zelenyj banking” u rozvytku vidnovljuvaljnoji energhetyky ta energhozberezheni [“Green banking” in the development of renewable energy and energy saving]. *Proceedings of the IV Vseukrajinsjkoji naukovo-praktychnoji Internet-konferenciji* (Irpinj: 2018). Ch. 1, pp. 50–53. (in Ukrainian)

4. Bouma J.J., Jeucken M., Kilkers L. (2001) Sustainable banking: The greening of finance. Sheffield: Greenleaf Publishing. 101 p.